

Zienswijze GBB op het concept addendum op de Meerjarenprogramma Brief (7 december 2017)

19 maart 2018

De GBB gaf in haar reactie op de MJP brief van 7 december aan een 'pas op de plaats' te willen maken met de versterking.¹ Hier houdt de GBB nog steeds aan vast. Een slecht doordachte, slecht voorbereide versterkingsoperatie die nog veel onduidelijkheden bevat, binnen kaders waarin de NAM nog een grote rol speelt, zal een enorm negatieve impact hebben en zal bovendien tot vertraging leiden door de weerstand van bewoners.

Wat betreft de versterkingsoperatie is de GBB er voorstander van dat

- De NPR norm waarop de versterking is gebaseerd, ontleend wordt aan actuele wetenschappelijke kennis. Versterking moet wetenschappelijk verantwoord gebeuren.
- Er voldoende waarborgen komen dat *aanvullende* kosten en compensatie, zowel op bewoner- als op regioniveau zijn gedekt, inclusief economische versterkingsmaatregelen. Dit is noodzakelijk voor het draagvlak onder de bewoners.
- Bewoners bij de versterkingsplannen worden betrokken, zowel op woning- als wijk- en dorpsniveau. Zij moeten 'in the lead' zijn, de regie hebben. Zij worden daarbij ondersteund door expertise en in het proces van meningsvorming.
- Er nieuwe afspraken komen over de aansturing en kaders rond de versterking. Het behoud van het erfgoed is hierbij een belangrijk aandachtspunt. De zorgplicht van het Rijk komt hierbij nadrukkelijk naar voren.

De GBB is voorstander van een plan waarin bovenstaande wensen voldoende in zijn geborgd. Niettemin dienen acuut onveilige huizen, panden met een publiek karakter, inclusief zorginstellingen zo snel mogelijk versterkt te worden. Ook kunnen inspecties en sterkteberekeningen doorgaan, mits de kaders voor de uitvoering van de versterking worden aangepast.

Gas blijven winnen, ook op een lager productieniveau, staat garant voor het doorgaan van de bevingen. Daarom moet versterking gepaard gaan met een afbouwplan van de gaswinning binnen een zo kort mogelijke termijn.

In het navolgende wordt het bovenstaande nader uitgewerkt. Aan het slot formuleren wij ons advies met betrekking tot de besluitpunten in het addendum op de MJP brief.

¹ Zie de zienswijze van de GBB op de MJP brief van de NCG van 7-12-2017, te vinden op de website van de GBB: <http://www.groninger-bodem-beweging.nl/images/pdf/Commentaar-GBB-op-MJP-brief-171201.pdf>

Belangrijkste randvoorwaarden voor de versterkingsoperatie

Voor het realiseren van de versterkingsoperatie is draagvlak nodig onder de bewoners. Dat wordt slechts dan verkregen als aan een aantal randvoorwaarden wordt voldaan. Alle hieronder genoemde randvoorwaarden dragen bij aan het bieden van een nieuw perspectief voor de bewoner/eigenaar. Hem moet uitzicht worden geboden op een fair proces, een beter huis en een betere leefomgeving; niemand heeft gevraagd om deze ingreep in hun leven.

Fysieke veiligheid

De versterking vindt plaats om de veiligheid te borgen vanwege de kans op zwaardere aardbevingen. Belangrijke bepalende factoren (wat betreft de veiligheid) bij de opzet van het huidige versterkingsproces zijn:

1. De versterking is er niet op gericht schade te voorkomen maar bij een zware beving de bewoners de tijd te geven het pand levend te verlaten.
2. De vastgestelde dreigingnorm is bepalend voor de mate waarin er versterkt moet worden. Deze is echter dynamisch, in die zin dat nieuwe inzichten in verwachte zwaarte en frequentie van de bevingen de norm omlaag of omhoog kunnen doen bewegen. De voorgenomen reductie van de gaswinning kan er toe leiden dat de norm - op termijn - naar beneden wordt bijgesteld. Onzeker is echter met welke vertraging dat moet gebeuren. Dit zal mede afhankelijk zijn van de snelheid en van de uiteindelijke hoeveelheid waarmee de gaswinning wordt verlaagd.
3. Gegeven de hoeveelheid woningen dat geïnspecteerd, doorgerekend en versterkt moet worden, zal, bij voortgaande gaswinning, het versterkingsproces lang gaan duren. Dit zal eerder 15 jaar dan 5 jaar duren.

De conclusie is dat met de huidige aanpak veiligheid niet adequaat wordt nagestreefd. Het duurt te lang voordat de meeste huizen zijn versterkt. Versnelling van de operatie door het loslaten van wetenschappelijk verantwoorde normstellingen of het toepassen van praktische short-cuts is een valkuil. Dat gaat ten koste van draagvlak, medewerking en uiteindelijk van effectiviteit.

De enige oplossingsrichting is het zo snel mogelijk verlagen tot 0 van de gaswinning: de verlaging van de dreigingnorm die daarvan het gevolg is, zal de traagheid van het versterkingsproces deels kunnen opheffen, in die zin dat er dan minder hoeft te worden versterkt en we eerder de toestand 'veilig' hebben bereikt. Dat laat onverlet dat de versterking gebaseerd moet blijven op wetenschappelijke analyses en niet op optimisme. Hoe snel de dreigingnorm zal dalen is niet op voorhand te zeggen. Er zal voor de komende tijd in ieder geval rekening gehouden moeten worden met een beving van M 5 (deterministische benadering).

Enige versnelling in de operatie kan worden bereikt door zo flexibel mogelijk in te spelen op een eventuele daling van de dreigingnorm als gevolg van een daling van de gaswinning. Op dit moment wordt bij de inspectie de dan actuele NPR norm aan de betreffende panden 'geklikt'. Met dit laatste kan worden gewacht tot het moment dat dit voor de *sterkteberekening* noodzakelijk is. Is op dat moment de dreiging gedaald, dan hoeft er minder versterkt te worden en gaat de operatie sneller. Als het mogelijk is de *sterkteberekening* uit te voeren op basis van meerdere scenario's met verschillende dreigingsbeelden, zou dit de zaak verder kunnen versnellen. Immers dit maakt het mogelijk pas bij de daadwerkelijke start van de *versterking* de op dat moment actuele versterkingsnorm te pakken met de versterkingsmaatregelen die aan die versterkingsnorm zijn gekoppeld (dit kan 2 tot 3 jaar later

zijn dan het moment van inspectie). Deze versterkingsmaatregelen kunnen, vanwege de daling van de gaswinning en de als gevolg daarvan dalende bevingdreiging, lichter uit vallen.

Compensatie van bewoners en regio

Momenteel ondervinden bewoners overlast en verschillende vormen van schade door de aardbevingsproblematiek (bevingschade, immateriële schade, vermogensschade). Ook de *versterking* brengt een geweldige overlast en mogelijk bijkomende kosten en schade met zich mee. Bewoners moeten deze kosten en ander financieel nadeel vergoed krijgen.

De aanvullende kosten waar bewoners mee te maken krijgen door de versterking, kunnen ingewikkeld zijn. Zo is bij sloop/nieuwbouw niet altijd duidelijk of de nieuwe woning even veel waard is als de oude en hetzelfde woongenot brengt, er kan 'planschade' ontstaan doordat andere woningen rondom wel en die van de betreffende bewoner niet wordt vervangen door nieuwbouw, voor winkels en andere MKB bedrijven is het moeilijk in te schatten hoeveel inkomensderving zij lijden.

Verder zal er een vorm van *compensatie* tegenover de overlast moeten staan; zo kan een dorp jarenlang veranderen in een bouwput. De overlast kan ook immaterieel zijn: een half jaar in een wisselwoning is een verlies van een half jaar ongestoord woongenot en kwaliteit van leven. De bewoner vraagt niet om deze ellende. Dit leidt tot een gevoel van onrecht en boosheid en stress. Het gevoel van onrecht wordt nog vergroot doordat ongelijkheid in dorpen en wijken optreedt door verschillen tussen woningen in de wijze van aanpak, bijvoorbeeld nieuwbouw versus versterking.

Ook de regio ondervindt schade (imagoschade, teruglopende investeringen, krimp). Ook deze moet worden gecompenseerd. Een economische impuls in Groningen door het Rijk is meer dan terecht. Verder brengt de versterking aanvullende kosten met zich mee (bijvoorbeeld herstel van wegen, herinrichting van de woningvoorraad); ook die moeten worden gecompenseerd.

Op dit moment bestaan er onvoldoende waarborgen dat kosten en compensatie, zowel op bewoner- als op regioniveau gewaarborgd zijn. Niettemin is dit een absolute voorwaarde voor het welslagen van de operatie. Zonder waarborgen vooraf is het moeilijk om de medewerking van de bewoners aan de versterkingsoperatie te krijgen, wat ongetwijfeld zal leiden tot aanvullende vertraging.

Betrokkenheid van bewoners

Bij woningen die moeten worden versterkt wordt zwaar ingegrepen. De verwachting is dat veel woningen worden gesloopt. Dit heeft bij veel dorpen een geweldige impact. Belangrijk is daarom dat bewoners intensief worden betrokken bij de aanpak van de versterking van hun woning en het dorp waarin zij wonen. Dit is ook een voorwaarde voor het krijgen van draagvlak voor de versterkingsoperatie.

De mensen moeten niet het gevoel krijgen dat er óver hen wordt beslist. Het is belangrijk dat bewoners/eigenaren maar ook huurders, zelf de *regie* krijgen en houden in de hele operatie. Bewoners moeten bij elke stap in het proces zijn betrokken en hun deelname aan en inbreng in het proces moet worden gefaciliteerd. Bewoners moet de ruimte worden gegeven deskundigheid in te huren - met betrekking tot de plannen met hun dorp - en worden ondersteund bij het vormgeven van een versterkingsplan dat onder bewoners een breed draagvlak heeft. Dit versterkingsplan is een discussiestuk tussen bewoners, gemeente en de uitvoeringsorganisatie van de versterking.

Daarnaast moeten de bewoners ook worden betrokken bij belangrijke gemeentelijke besluiten in het kader van de versterking, bijvoorbeeld met betrekking tot de herinrichting van het dorp. Zonder betrokkenheid van bewoners is het versterkingsoperatie gedoemd te mislukken. Het vergt extra tijd maar zonder betrokkenheid verlies je uiteindelijk nog meer tijd.

Aanpassing uitvoeringskaders en aansturing

De aansturing van het versterkingsproces moet zodanig zijn dat de belangen van de bewoners daar optimaal in zijn geborgd. Dat is nu niet het geval. De afspraken die met de NAM zijn gemaakt (kaders Uitvoering Versterking) geven de NAM een te grote controlefunctie terwijl de mogelijke zorgplicht van het Rijk niet voldoende inhoud wordt gegeven.

Belangrijke aandachtspunten bij het aanpassen van kaders en sturing zijn:

1. De NAM moet niet (meer) worden betrokken bij de versterkingsoperatie. Er moet worden geleerd van de ervaring rond de afhandeling van de schade. Dat betekent dat de overheid haar verantwoordelijkheid moet nemen. De kaders Uitvoering Versterking moeten worden aangepast. Over de regels en opties bij de versterking: afwegingskaders, sloop/nieuwbouw, behoud erfgoed, koppelkansen, etc. moet door lokale bestuurders, het Rijk en de maatschappelijke organisaties opnieuw worden nagedacht. Hierbij moeten tevens de vorige twee randvoorwaarden - betrokkenheid bewoners en compensatie van bewoners en regio - vorm worden gegeven.
2. Er moet een uitvoeringsorganisatie komen met een zeker mandaat (van de overheden). Voorkomen moet worden dat gemeenten zelf teveel met de directe aansturing en uitvoering van de versterking worden belast. Zij hebben noch de capaciteit, noch de kwaliteit hiervoor in huis. Bovendien moet worden voorkomen dat elke gemeente het wiel gaat uitvinden; en dat bewoners in de ene gemeente beter uit zijn dan in de andere.
3. Er moet een fonds komen waarmee de extra investeringen die nodig zijn, bovenop de versterkingskosten, kunnen worden gefinancierd. Deze vallen niet vanzelfsprekend onder de aansprakelijkheid van de NAM. De zorgplicht van de overheid kan hier vorm worden gegeven.
4. Bij de besluitvorming in de aansturing moeten de bewoners worden betrokken: op dorpsniveau waar het de versterking van het dorp betreft en de maatschappelijke organisaties bij aspecten die een bovenlokaal en regionaal karakter hebben.

Advies mbt de besluitpunten op pagina 6 van het addendum op de MJP brief

- a. Spreek nieuwe kaders af voor de versterking in overleg met bestuurders, maatschappelijke organisaties en het Rijk. Dit betekent dat de bestaande kaders Uitvoering Versterking niet van toepassing worden verklaard bij de vanaf nu te inspecteren woningen. Binnen de nieuwe kaders zouden de door GBB in deze zienswijze genoemde randvoorwaarden voor de versterking, geborgd moeten zijn.
- b. Ga (ondertussen) door met het inspecteren van woningen zonder het vastklikken daarop van de huidige kaders Uitvoering Versterking van november 2017.
- c. Klik bij de *inspecties* niet de dan actuele NPR norm aan de betreffende panden. Doe dit pas op het moment dat dit voor de *sterkteberekening* noodzakelijk is. Onderzoek verder of het mogelijk is de *sterkteberekening* uit te voeren op basis van meerdere scenario's met verschillende dreigingsbeelden. Dit zou het wellicht mogelijk maken pas bij de daadwerkelijke start van de versterking de op dat moment actuele versterkingsnorm te pakken met de versterkingsmaatregelen die aan die versterkingsnorm zijn gekoppeld.

- d. Ga (ondertussen) door met het versterken van panden met een publiek karakter, inclusief zorginstellingen, onder toepassing van de huidige kaders Uitvoering Versterking zolang dit noodzakelijk is.

Wij kunnen daarom instemmen met de besluitpunten 1 t/m 4 en 6 mits de huidige kaders Uitvoering Versterking niet van toepassing worden verklaard.

De GBB kan zich logischerwijs niet vinden in punt 5. Er moeten nieuwe versterkingskaders worden ontwikkeld. Voor de panden met een publiek karakter, inclusief zorginstellingen kan wel worden versterkt met de huidige kaders Uitvoering Versterking. De versterking van deze panden mag niet worden uitgesteld.

Voor wat betreft besluitpunt 7 verwijzen wij naar de zienswijze van de GBB op de MJP brief van december 2017.